

Kapitel 1

Hvis først kirurgen mister modet

5

En mandag i marts 2004 mister overlæge Jørn Jepsen kontrollen over en operation. Det, der skulle være et rutineindgreb, blev en kamp for at tackle døden og genvinde troen.

10

Af Anders Heissel og Lars Henriksen

Venen er som vådt toiletpapir, næsten umulig at lappe sammen. Blodet strømmer ud af hullet.

15

Hans hænder er rolige, men indeni mærker overlæge Jørn Jepsen en uro sprede sig. Det må ikke ske. Det her burde være en rutineoperation.

20

Han kan ikke længere se den udposning på hovedpulsåren, han egentlig skulle operere væk. Problemerne begyndte, da han åbnede udposningen for få minutter siden. Også her væltede blodet ud.

25

Omkring ham arbejder holdet koncentreret. Narkoselægen pumper blod ind i kroppen på operationsbordet. Han kan ikke følge med, og blodtrykket falder drastisk.

30

Reservelægen forsøger at suge det overskydende blod væk gennem et lille plasticrør, men der er allerede mere, end hun kan klare.

35

Jørn Jepsen kan intet se, alt er rødt og flydende. At sy de to huller er umuligt under disse forhold. Hans hænder arbejder energisk, men uden strategi. Han bekæmper problemerne, som de opstår.

40

Uden for operationsstue 6 passerer en helt almindelig mandag i marts 2004 på Kolding Sygehus. Indenfor har Jørn Jepsen fornemmelsen af at hænge med begge hjul ude over skrænten.

45

Han er 52 år og har været overlæge i de seneste 10. Han er en dygtig karkirurg med stor erfaring. Afholdt af patienterne. Men alt det betyder ikke noget nu.

Han har mistet kontrollen.

50

Den morgen står Jørn Jepsen op klokken 5.45, som han plejer. Han er udpræget morgenmenneske og i godt humør. Mens vandet til kaffen koger, går han ud på badeværelset og barberer sig.

55

Det store krus nescafé er afgørende for hans dag. Hans kone, Elin, kan sagtens springe morgenkaffen over. Det kan han ikke. Uden kaffen er han ikke sig selv.

50 Han sætter kruset på bordet og går ned for enden af indkørslen i sine aflagte hvide sygehustræsko for at hente JydskeVestkysten. Træskoene har en fast plads lige inden for døren, og det eneste, der kan irritere ham om morgenen, er, når Elin har flyttet dem udenfor. Hun synes, de er ulækre.

55 Tilbage i køkkenet smører han to halve stykker franskbrød, ét med ost og ét med marmelade, og så er kaffen blevet præcis så afkølet, at han kan drikke den. Sådan forløber hver morgen, med mindre han ikke kan sove og tager på arbejde et par timer tidligere.

60 Fra køkkenbordet kan han se det meste af haven med roserne og de elskede rhododendron. Haven er hans eneste hobby. Han kan gå rundt og rode i jorden i timevis, når han en sjælden gang er hjemme. Jo mere stresset han er, jo mere ser familien ham grave løs og flytte rundt på ting i derude.

65 Den marts morgen er der dog ikke meget at kigge på. Der er heller ikke meget at kigge i, for han læser kun sporten, og yndlingsholdet Esbjerg har endnu ikke taget hul på en ny sejrserie i toppen af Superligaen.

70 Det store hus i Sdr. Bjert er stille. Elin, de tre teenagebørn og den ruhårede gravhund Bodo sover længe, og da radioen skal tændes inde fra stuen, kører den aldrig om morgenen. Han gider ikke gå derind.

75 Men når han først sidder i sin røde Honda Accord fra 1994, er P1 det første, han finder frem. Ofte ønsker han, at turen til sygehuset varer mere end 10 minutter, og det sker, at han bliver siddende i bilen længe efter, han er kommet hjem igen. Bare for at høre et program færdigt.

80 I det hele taget nyder han bilturene. Særligt de længere, når han en gang imellem har vagt på Esbjerg Sygehus. Accorden er en fantastisk bil, gedigent håndværk, købt brugt. Bare måden dørene lukker på, er han vild med.

85 Denne morgen bruger han turen til Kolding på at tænke dagens program igennem. Han har en stor operation lige før middag, en udposning på hovedpulsåren, der truer med at sprænges. Den er otte centimeter bred og ligner en lille Michelin-mand uden arme. Han har udført den slags operationer flere hundrede gange, men denne patient er speciel. Nis Petersen er stor, omkring 135 kilo, og har en ryg sygdom, der gør ham krumrygget. Det kan komplicere operationen, fordi adgangen til udposningen er besværlig, men Jørn er for erfaren til at være bekymret.

90 »Goddag, jeg hedder Jørn Jepsen, og det er mig, der skal operere dig,« havde han sagt, da de mødte hinanden første gang tre dage tidligere på sygehuset.

95 De havde sat sig i et sofaarrangement på karkirurgisk afdeling. Nis Petersen, 65 år og meget høj, virkede med det samme tiltalende. På trods af en vægt over de 100 kilo så han ikke fed

ud. Krumrygget, men pæn i tøjet med mørke bukser og en mørk sweater. Udadtil helt rask, for udposningen giver ingen symptomer. Men i den størrelse er den farlig, og hvis den sprænger, kan han dø i løbet af få minutter uden mulighed for at nå på hospitalet. Der sker for cirka 400 danskere hvert år.

100 Ved siden af ham sad hans noget yngre kone. Et stilfuldt par, syntes Jørn. Men Nis Petersen så bange ud. Han sagde næsten ingenting og gav kun udtryk for sin bekymring over, at hans størrelse og rygsygdom kunne gøre operationen vanskelig.

105 Jørn beroligede ham. Han er god til samtaler med patienter. Nogle gange viser han patienterne sin telefon, som han altid bærer i lommen, og siger: »Nu er du en af mine, så du kan ringe, hvornår det skal være.«

110 De ringer aldrig, men det tager han som et tegn på, at han har vundet deres tillid.

Faktisk er han sikker på, at mange patienter oprigtigt holder af ham. Og det holder ham oven vande, når jobbet slider ham ned. Med Nis Petersen krævede det lidt ekstra at vinde tillid. Jørn forklarede, hvad proceduren var omkring operationen, og hvad han havde tænkt sig at gøre. Det beroliger nogen og gør andre mere nervøse, men Nis Petersen spurgte ind til detaljerne.

115 Så Jørn forklarede, at han ville lave et 40 centimeter langt snit fra brystbenet til skambenet for at kunne nå ind til udposningen ved hovedpulsåren, der ligger lige foran rygsøjlen. Og at han ville skære udposningen op og sætte en kunstig åre inden i.

120 Han fortalte, at der normalt er fem procent dødelighed for denne type operation, men at Nis Petersens særlige tilfælde forhøjede risikoen til mellem 10 og 15 procent. Jørn understregede dog, at hvis han ikke blev opereret, var risikoen for at dø inden for et år endnu større.

125 Jørn bad dem gå hjem og overveje operationen endnu en gang hen over weekenden. Men han havde på fornemmelsen, at Nis Petersen allerede havde truffet sit valg.

130

Jørn parkerer Hondaen ved sygehusets indgang 7. Han hilser på sekretærerne på sin vej gennem røntgenafdelingen, tager trapperne op og finder sit kontor ved karkirurgisk afdeling. Her er et syndigt papirrod på skrivebordet ved at gå over sine bredder. I hjørner af konvolutter og på små gule sedler står telefonnumre, navne og tidspunkter hastigt kradset ned i forsøget på ikke at glemme.

135 Det har ikke altid været så slemt, men siden han blev ledende overlæge, har de administrative pligter røvet mere og mere af pladsen i kalenderen og på bordet.

140 Morgenen forløber som normalt med morgenmøder, stuegang og papirarbejde.

Klokken 10.50 ringer de efter ham.

145 Han går mod operationsstuen med det samme, gennem herrernes omklædning og ind på den sterile gang. Tager hat og maske på og vasker sine hænder med jodsæbe, renser negle, vasker dem med sprit og tager en steril operationskittel på. Han kan rutinen i søvne.

150 Da han går ind på operationsstuen, lægger han sin telefon på et stålbord. Én af sygeplejerskerne kan svare, hvis den ringer. Han tager et hurtigt kig på røntgenbillederne, der hænger på væggen, og vender sig mod operationsbordet, hvor et firkantet udsnit af Nis Petersens mave er synlig og skinner af desinficerende sprit. Klokkeren 11.05.

155 Et kvarter efter, at Jørn blev ringet op, bryder han maveskindet med skalpellen.

160 Jørn mærker det første sug i mellemgulvet. Et varsel om, at det bliver sværere end forventet. Krumningen i patientens ryg gør, at han ikke kan lave åbningen de normale 40 centimeter langt. Pladsen bliver trang.

165 Han skifter til strømkniven og brænder sig vej gennem underhuden, der på patienten er et 10 centimeter tykt lag fedt. Derefter gennem muskelforstærkningen, der sidder omkring mavemusklerne, og til sidst gennem bughinden. To stykker krummet metal krænger lagene til hver sin side, og Jørn kan flytte tarmene op på patientens højre side under to våde stofservietter, der holder dem fugtige.

170 Han kan se udposningen nu. Hovedpulsåren er spændt ud i otte centimeters bredde og den fortsætter som en buttet pilekvist flere centimeter ud i hver af patientens ben.

175 Men han kan ikke se det hele. Hverken hvor udposningen starter eller ender. Den øverste del er gemt under brystbenet, fordi patientens brystkasse er krummet indover maven. De nederste dele er skjult under lag af fedt. Han skal sætte en tang på alle tre ender, før han kan åbne udposningen og sætte en kunstig åre ind. Ellers vil blodet fosse ud direkte fra hovedpulsåren.

180 Jørn kan mærke sit hjerte slå hurtigere. Det er værre, end han havde forestillet sig. Normalt er det ret enkelt at finde enderne. Nu bliver han nødt til i blinde at lade sin venstre hånds pegefinger og langefinger glide langs udposningen for at finde enderne. Er han ikke forsigtig nok, risikerer han at rive hul med sine fingre og miste kontrollen.

185 Klokkeren er 11.25.

Han begynder med den øverste ende. Adrenalin skyder nu gennem hans årer. Varmen følger med. Han ved, at han kan gøre det.

190 Fingrene glider op. Langsomt. Det føles blødt og skrøbeligt. Oppe under brystkassen mærker han endelig udposningen blive smallere og føler til sidst den tynde, raske åre. Han skubber

forsigtigt gazetamponerne op, så han kan komme til med tangen.
Ikke ramme noget.

Det lykkes. Tangen er klar til at knibe åren sammen og stoppe
blodstrømmen, når de to nedre ender også er klar.

195 Det er tre kvarter siden, han satte kniven i maveskindet, og for
første gang har han medvind. Men det sværeste ligger foran
ham.

De to sidste ender skjuler sig under et tykt lag fedt et eller andet
sted. Jørn sender igen pege- og langfinger på jagt i kroppen.
Men det er umuligt at finde det præcise sted, endsige komme til.
Selv om han godt ved, at hans masen og skubben er nytteløs, går
der adskillige minutter, før han erkender det. Han har før gjort
det, andre ikke troede var muligt.

200 Forbandet. Indvendig raser han, det burde ikke være så bøvlet.
Men han viser ingenting. Hverken reservelægen,
sygeplejerskerne eller narkoselægen bemærker noget.
Alle koncentrerer sig om deres og lader Jørn klare sit.

205 Der er ikke andet at gøre end at sætte tængerne så langt nede på
den syge del af åren som muligt og så vende tilbage, når
udposningen er åbnet, og der bliver mere plads. Det ville andre
karkirurger også gøre, er Jørn sikker på.

210 Han skal have tængerne placeret præcis sådan, at de dækker hele
åren, så intet blod kan slippe igennem. Og han må ikke ramme
de tynde vener, der fører blodet tilbage til hjertet, eller andet
med tangen undervejs.

215 Gazetamponerne skærmer af og skaber plads, da han manøvrerer
tangen mod det sted på udposningen, han har udset sig. Selv om
adrenalin hamrer af sted inden i ham, ryster han ikke på
hånden. Tangen skal lande lige midt på. Først det højre ben.
Sådan. Og så det venstre.

220 Jørn retter sig op. Han gjorde det. Lettelsen bruser i ham. Der er
tænger på alle tre ender. Sikken en kamp. Først nu kan han
komme i gang med at åbne selve udposningen, og klokken har
225 allerede passeret tolv. Pulsen falder langsomt til ro. Det skulle
være ren rutine herfra.

Med strømkniven åbner han udposningen med et snit på langs.
Klokken er 12.05.

230 Blodet i udposningen flyder ud. I et sekund er alt som forventet.
Så vender det. Nu fosser det ud, og det bliver ved. Jørn fryser et
øjeblik, forskrækket. Hvad sker der? Tængerne. En af dem
lukker ikke til. Men hvilken? Blodet har allerede oversvømmet
udsynet.

235 Det går stærkt nu. Hænder presser hårdt servietter mod hullet i
udposningen. Flere servietter og et sug forsøger at fjerne blodet,
så Jørn igen kan se. Men de køber ham kun kort tid.

240 Jørn samler sig. Han er nødt til at tage et alvorligt valg. Skal han sy åbningen sammen igen og slutte operationen? Eller skal han forsøge at flytte den tang, der sidder forkert?

245 Syr han sammen igen, er det status quo for patienten. Han vil stadig have 25-30 procent risiko for at dø inden for det næste år, tænker Jørn. Og der er ingen oplagte karkirurger at sende patienten til for at prøve igen. Hvis jeg ikke kan gennemføre operationen, kan de andre karkirurger sikkert heller ikke, vurderer han.

250 Han fortsætter. Det skal han. Han kan ikke svigte patienten nu. Operationsholdet har svært ved at følge med strømmen af blod, suget kan ikke tage det hele. Udsynet er blokeret, men Jørn er sikker: Det er tangen nederst til venstre, der skal flyttes.

255 Ganske langsomt tager han fat om den. Den skal bare flyttes en anelse. Hans hånd er rolig. Det er præcis det, der fascinerede ham ved karkirurgien for mange år siden. At have den fulde kontrol. At kunne bruge sine hænder med en halv millimeters nøjagtighed. Han flytter tangen.

260 På et øjeblik fyldes maven med blod. Venen! Han har ramt hovedvenen lige bag ved hovedpulsåren. Blodet fosser ud, og han ved, at det bliver næsten umuligt at stoppe det igen. Han har mistet kontrollen over operationen.

265 Klokkeren er 12.25.

265 Jørns hænder er rolige, men han mærker uroen storme imod sig. Det går ikke, det går ikke. Omkring ham arbejder holdet intenst. Sygeplejerskerne river nye pakker med servietter op. Jørn presser servietterne mod udposningen og venen for at holde blodet tilbage.

270 Han er nødt til at holde angsten i sig. Han skal. Hvis han først viser panik, vil den sprede sig. Men noget er bristet i ham. For første gang har han mistet grebet om det, han har allermest tag på.

275 Da tankerne alligevel kommer ud af hans mund, er stemmen rolig:

»Det går ikke. Nu er jeg bange for, at jeg får det første dødsfald på operationsbordet«.

280 *Historien bygger på interviews med Jørn Jepsen, hans kone, de personer, der var med til operationen og andre kolleger fra Kolding Sygehus. Beskrivelser af begivenheder i historien er så vidt muligt bekræftet af flere af de implicerede personer.*

Patienten har ikke ønsket at medvirke, og derfor er navnet opdigtet. Hans rigtige navn er redaktionen bekendt.

285 **Bag den hvide kittel**

Hvordan bærer man ansvaret for en patients liv – eller død? Denne serie følger en læge under og efter en operation, der ikke gik som forventet.

Kapitel 1 er det første af tre.

Kapitel 2

Man ryster ikke, når man har magiske hænder

290

Resumé: Overlæge Jørn Jepsen havde regnet med en rutineoperation. Men nu kan han ikke stoppe blødningerne og har mistet kontrollen.

295

Af Anders Heissel og Lars Henriksen

Vis aldrig usikkerhed. Det er overlæge Jørn Jepsens lektion nummer ét til de yngre læger. Tvivler operationsholdet først på, om kirurgen har kontrollen, går det som regel galt.

300

Alligevel har han lige sagt højt ud i rummet, hvad den isnende fornemmelse indeni fortæller ham: Patienten er ved at dø mellem hænderne på ham.

305

Det fosser nu. Direkte fra hovedpulsåren og fra hovedvenen, der fører blodet tilbage til hjertet. Sug og servietter opsamler en liter blod hvert tiende minut, og han kan ikke genvinde kontrollen.

310

I hjørnet af operationsstuen, ved siden af røntgenbillederne på væggen, fylder operationssygeplejersken den fjerde række på stativet med dryppende røde servietter. Hun vejer hver enkelt, så narkoseholdet ved, hvor meget blod patienten mangler. Og hun tæller dem nøje, så ingen bliver glemt i kroppen.

Der er nu 40 styk. Allerede dobbelt så mange som ved en normal operation.

315

»Biip, biip« – lyden fra monitoren, der registrerer Nis Petersens hjerteslag, ætser gennem den koncentrerede stilhed omkring operationsbordet. Der bliver længere og længere imellem slagene.

320

Jørn arbejder mekanisk med at stoppe blodet. Det skal væk, før han kan forsøge at sy hullerne med den lille nål og nylontråden. Klokkeren er 12.30.

325

Han var den første landmandssøn fra sognet, der blev student. Det var ellers kun for lærer- og præstebørnene omkring Ribe, men Jørn gik sine egne veje. Til sin fars tavse begejstring og naboernes udtalte misbilligelse.

»Så'en en blærerøv«.

330

Han ville kende sine grænser og kastede sig over alt, der så svært ud; Fra den sværeste integralregning til den mest komplicerede astronomi. Faget var irrelevant. Det gjaldt om at blive så god til noget, som han overhovedet kunne.

Så det lå lige for, at han efter gymnasiet skulle søge ind på det sværeste studium, han kendte: Kemiingeniør. I mellemtiden var han dog blevet langhåret og nægtede at aflevere opgaver i de fag, han allerede mente at mestre. Det betød et syvtal i fysik og et farvel til ingeniørstudierne. I stedet måtte det blive det næstsværeste ifølge hans logik, medicinstudiet.

Han var god til det. Men blød. På en af de mange vagter, han havde som studerende, døde et lille barn, mens han havde kaffepause. Barnet var ikke hans ansvar, og han kunne intet have gjort, hvis han havde været der, men skylden tyngede ham alligevel.

Det havde den i øvrigt altid gjort. Når nogen baldrede en rude i skolen, og læreren kiggede ud over klassen for at finde den skyldige, følte Jørn øjnene stikke i ham som syle. Han kunne ikke slippe ansvaret for ruden, selvom han intet havde gjort. Og han måtte igen og igen lade sygeplejerskerne forsikre ham om, at det lille døde barn ikke var hans skyld.

I dag ynder han at fortælle de medicinstuderende på afdelingen, at han blev karkirurg ved et tilfælde. Men at han ved præcis, hvorfor han stadig er det. Når han har det allerbedst, står han med en lille nål i hånden og en nylontråd så tynd, at man knap kan se den med det blotte øje. Han sætter den i en åre - ikke med millimeters nøjagtighed, men halve millimeter. Og han ved, at han kan gøre det igen og igen.

Jørn Jepsen kigger vantro på de millimeter høje flodbølger af blod, der skyller ind over den vene, han skal sy sammen. Nålen med nylontråden ligger klar til ham, men han ved, han ikke kan gøre det.

»Jeg har brug for hjælp,« siger han højt. »Ring efter afdelingslægen.«

Sygeplejersken taster nummeret.

Hun kan mærke, at Jørn er utryg ved situationen. De seneste 10 år har hun arbejdet tæt sammen med ham og er formentlig den på afdelingen, der kender ham bedst. Aldrig før har hun hørt ham udtrykke sin tvivl om en patient på operationsbordet. Slet ikke ved en planlagt operation.

»Jeg er på vej,« lyder svaret i røret.

Jørn ved, at kollegaen smider, hvad han har i hænderne og styrer mod den sterile gang, som han selv gjorde det næsten halvanden time tidligere.

Imens holder Jørn stand med hænderne trykket hårdt mod blodstrømmen fra både udposningen og venen. Der er ikke andet, han kan gøre. Hovedet er tomt, han venter bare.

Da hjælpen endelig kommer, mindre end 10 minutter efter opkaldet, mærker Jørn nogle af sine kræfter vende tilbage. Nu er de to til at tage kampen op.

380 Mens kollegaen dækker af med servietter på hver side af hullet i
venen, går han i gang med at sy. Ikke de sædvanlige fine
syninger, men lidt på må og få, så snart han tror, han ser
omridset af hullet gennem blodet.
Nål ned, nål op, knude. Nål ned, nål op, knude.
Efter hvert sting er hans udsyn igen dækket, og han må sy om
385 mange gange.
Fra hjørnet af operationsstuen henter operationssygeplejersken
et nyt stativ. 70 røde servietter hænger nu side om side.

390 Han lærte tidligt døden at kende.
Det var en dejlig sommersøndag i 1961. De var taget til Vejers
Strand for at bade. De to mindre søskende, faderen og hans mor.
Han var 10 år, og det var ham, der fik moderen i vandet. Hun
ville ellers ikke, men han plagede, og til sidst kom hun.
395 Han så det ikke ske, hun var alt for langt ude. Han hørte bare sin
far råbe om hjælp, og de 10-årige ben løb alt, hvad de kunne
mod husene tæt ved.
Hele sognet snakkede om det i flere år. Drukneulykken, der
gjorde tre børn moderløse. Han tog skylden på sig, for det var jo
400 ham, der havde plaget sådan, og op gennem teenageårene lagde
depressionen sig som en vakuumpakning om hans tanker.
Faderen sagde ikke noget. Han stod op for at fodre dyrene
klokken fem den næste morgen og arbejdede sig vej gennem
sorgen. Det var hans måde.
405 Det blev også Jørns måde med årene. Han lærte at bestille noget.
Og han lærte, at pligter er vigtige, for folk uden pligter er strengt
taget lidt til overs.
Han undrer sig ofte over læger, der bliver hjemme, fordi de
410 hoster lidt. Man har da nogle forpligtelser, i det mindste overfor
de patienter, man har lavet aftaler med. Men også i forhold til de
evner, man har tilegnet sig.
Jørn ved, at hans erfaring gør, at han kan noget, de andre på
afdelingen ikke kan. Og det forpligter. Derfor er der ingen
415 patienter, der dør, fordi han har fri. Så ringer de til ham, dag og
nat. Han skylder det.

Stingene stritter ud fra venen. Jørn har været i gang en time nu,
og venen er næsten syet til.
420 Alle hans sanser er knivskarpe som hos en soldat, der bliver
beskudt. Den søde lugt af blod og fersk kød hænger ham om
næsen.
De monotone bip fra monitoren lægger en hinde af anspændt
stemning over alle bevægelser.
425 Klokkeren nærmer sig 13.30

Det bløder stadig kraftigt fra udposningen. De har taget et ekstra sug i brug, men det er ikke nok. Patienten har mistet mere end 10 liter blod.

430 I hjørnet gør operationssygeplejersken klar til at hente det tredje stativ. Servietterne drypper ned i store kar, flere end 100 styk. Jørn indser, at blodtabet alene kan være dødbringende for hans patient. Overlever han operationen, risikerer han at dø en af de kommende dage. Eller få svære komplikationer.

435 Men lige nu kan han ikke tænke tankerne til ende. Han har det, som stod han midt i en kampzone med fjender, der angriber fra to fronter på samme tid.

Langsomt får han nedkæmpet den ene, hullet i venen. Blodstrømmen tager af. Jørn sætter sin sidste knude. Syningen holder tæt. Forude venter hullet i udposningen, han selv skar for 440 to en halv time siden.

Han priser endnu en gang sin store erfaring, der får hænderne til at arbejde mekanisk og effektivt, selv om tankerne flyver rundt i et indre uvejr.

445 Han går i gang med udposningen. Klarer han det, ser alting lysere ud. Så undgår han måske, at patienten dør på operationsbordet, og det er alt, han kan håbe på lige nu. Jørn lader nålen finde sin første vej gennem den tynde, bløde udposning.

450 Det var svært i starten, når de kom med de akutte patienter. Trafikuheld. Ulykker. Ældre mennesker med en sprængt udposning, næsten allerede døde. Blødningerne var ofte ude af kontrol, og i tre af fire tilfælde kæmpede han en håbløs kamp. 455 De planlagte operationer er mere afdæmpede. Men der er også mere på spil, for de er selv i stand til at gå ind på hospitalet og skal helst selv kunne gå ud igen.

»Vi mister ikke planlagte patienter«, plejer han at sige. Og han har overholdt sin regel indtil nu.

460 Med tiden har han lært han at tackle de akutte tilfælde. Når patienten ligger klar på operationsbordet, lukker han altid øjnene.

»Kom nu, Jørn,« messer han inde i sig selv.

465 »Kom nu, du kan godt, du har gjort det her så mange gange.« Ofte vender han sig mod sin reservelæge:

»Hvis der er nogen, der kan redde det her menneske, så er det dig og mig. Lad os gøre det.«

470 Han ved, det er lidt dramatisk, men han har brug for at bygge sig selv op. Ikke fordi han tvivler på sine evner som kirurg. Men han er nødt til at føle energien fra operationsholdet for at kunne tro på, at det trods alt kan lykkes.

Og taber han kampen, har han brug for at vide, at alle har gjort deres yderste. Ellers har han svært ved at tilgive både holdet og sig selv.

475 Han stiller lige så høje krav til andre som til sig selv. Sidste sommer
var en meget dårlig patient på vej i ambulancen, da en lægekollega
meddelte, at han ikke kunne tage imod, fordi der ikke var plads. Jørn
var dybt skuffet og truede med at melde ham til politiet. I stedet gik
han til ledelsen for at få lægen til at tage imod patienten. Men
480 efterfølgende vendte lægens kolleger sig mod ham. Og det rystede
ham.

Længe efter var han i tvivl, om han ville fortsætte som læge. For
hvad nyttede det at give sit hjerteblod, når systemet, han arbejdede
med, var uansvarligt. Og han vidste, han ville få svært ved fortsat at
finde energien til de komplicerede operationer, hvis han ikke havde
485 holdets fulde opbakning.

Patienten blev indlagt og overlevede. Dagen efter optog en ny patient
hans tanker, og hverdagen gik alligevel videre. Men han havde fået
en gruppe kolleger imod sig.

490 Jørn slår den sidste knude. Udposningen er lukket til, og blødningen er
omsider stoppet. Han kan igen koncentrere sig om at flytte tangen, så den
sitter rigtigt og lukker helt af for blodets motorvej, hovedpulsåren.
Blodet skal nok finde frem til benene og tilbage igen ad biveje, som ikke
495 generer hans arbejde.

Påpasseligt, uhyre påpasseligt får han tangen bugseret derhen, hvor han
først havde planlagt det: Ved den nedre kant af udposningen. Adrenalinen
tager sig nok en tur rundt i systemet, for rammer han en vene igen, kan
kampen begynde forfra.

500 Men det lykkes. Omsider har han genvundet kontrollen og er tilbage ved
nul. Nu kan den egentlige operation begynde.

Klokken er 15.00.

505 Bag ham står tre stativer med 150 blodrøde servietter hængende på rad og
række som 40x40 centimeter store krigere, båret væk fra slagmarken.

Sygeplejersken trækker papirmasken væk fra Jørns ansigt og giver ham et
stykke chokolade og lidt saft gennem et sugerør. Han er træt, men lettet
over at være tilbage på sporet efter en tre timer lang deroute.

510 Bortset fra afdelingslægen er resten af operationsholdet blevet afløst af
nye folk klokken 14.30. Sådan er reglerne. De gør sig nu klar til at
fortsætte den planlagte del af operationen. Udposningen skal atter skæres
op, en kunstig åre skal lægges inden i og syes sammen med
hovedpulsåren.

En helt ny motorvej.

515 Derefter skal udposningen lukkes sammen igen omkring den kunstige åre
for at beskytte den.

Stemningen løsner lidt op. Resten er ren rutine, og der er ikke længere
fare for, at de mister patienten på operationsbordet. Det første mål er nået.
Nis Petersen har fået udskiftet alt blodet i kroppen tre gange. 15 liter i alt.

520 Hans nyre er medtaget og vil formentlig lide varig skade. Der er stadig
stor risiko for, at han aldrig vågner op igen.

Det ved Jørn. Og som han går i gang med at skære udposningen op, som han har gjort det hundredvis af gange før, kommer de tanker, der ikke har været plads til før: Kunne han have gjort noget anderledes? Vil Nis Petersen dø? Vil det være hans skyld?

525 Måske betyder det ikke noget, om svaret er ja eller nej. Det egentlige spørgsmål er, om han igen vil kunne kigge en patient i øjnene og sige: »Kan du se de her magiske hænder? Du skal ikke bekymre dig. Det skal nok gå.«

530 *Historien bygger på interviews med Jørn Jepsen, hans kone, de personer, der var med til operationen og andre kolleger fra Kolding Sygehus. Beskrivelser af begivenheder i historien er så vidt muligt bekræftet af flere af de implicerede personer.*

535 *Patienten har ikke ønsket at medvirke, og derfor er navnet opdigtet. Hans rigtige navn er redaktionen bekendt.*

540 **Bag den hvide kittel**
Hvordan bærer man ansvaret for en patients liv – eller død? Denne serie følger en læge under og efter en operation, der ikke gik som forventet.
545 Kapitel 2 er det næstsidste i serien.

550

555

560

565

Kapitel 3

570

To skridt tilbage – et frem

575

Resumé: Overlæge Jørn Jepsen har netop overstået en syv timer lang operation, hans livs værste. Han mistede kontrollen over blødningen, og patienten, Nis Petersen, var ved at dø på operationsbordet. Nu melder tvivlen sig.

580

Af Anders Heissel og Lars Henriksen

Jørn Jepsen træder væk fra operationsbordet. Handskerne og den grønne operationskittel er sølet til i blod. Klokken er 18.15. Han har opereret i mere end syv timer, men nu er den nye kunstige åre endelig på plads.

585

Han har det, som om han lige har undvejet et frontalt sammenstød med en lastbil, lettet og chokeret på samme tid. Den fornemmelse har han ikke oplevet før. Uro og usikkerhed bølger rundt i kroppen.

590

Foran ham ligger patienten med armene spredt ud til siden. Det skarpe operationslys rammer midt på maven, hvor syningerne strækker sig over 30 centimeter.

Små plasticslanger sidder fast på håndryggen og i halsen, og sammen med en respirator sørger de for at holde ham i live. Nis Petersen er stadig i yderste livsfare.

595

Operationssygeplejerskerne rensrer maven for blod og tilslutter en transportabel respirator, så de kan flytte ham til intensivafdelingen. Ingen siger noget. Folk passer deres arbejde. Det ville ellers være godt at få snakket operationen igennem med de andre, tænker Jørn. Den må da også have påvirket dem. Men det gør man ikke. I det hele taget taler man ikke om følelser på sygehuset. Det eneste tidspunkt, de snakker privat, er henover patienten under de lange rutineoperationer. Og så handler det aldrig om følelser i forhold til jobbet, men mest om, hvor ferien skal holdes i år.

600

Han har svært ved at få billedet af den raske, men bekymrede Nis Petersen ud af hovedet.

605

Han kan heller ikke lade være med at tænke på kollegernes reaktion. Han nyder bred opbakning på sygehuset, men føler alligevel, at enkelte bare venter på en mulighed for at få ham ned med nakken. Nogle mener, at de krav, han stiller til andre, ikke altid er rimelige.

610

615

Jørn krænger sin grønne kittel af og smider den i skraldespanden. Han trækker sin hvide kittel over det blå

operationstøj og går mod intensivafdelingen for at skrive rapport. Og ringe til patientens kone.

Rapporten bliver kortfattet. Han er drænet for energi.

620 Jørn kan ikke lade være med at tænke på, om han ender som sin gode ven og kollega, der en dag kom forbi kontoret og sagde, at han ikke kunne mere. De mange operationer, hvor han intet kunne gøre, var for meget for ham. Han var slidt op.

625 Han sætter det sidste punktum i rapporten, griber fat om telefonrøret og ringer op til patientens kone. Det er ikke normalt at kontakte de pårørende, men i dette tilfælde vil han alligevel gøre det.

»Det gik ikke, som vi havde ventet,« forklarer han.

630 »Din mand ligger i respirator, og der går flere dage, før vi ved, om han overlever.«

Hun reagerer fattet, viser hverken vrede eller begynder at græde. Jørn er lettet. Han bryder sig ikke om at sige det ligeud på den måde. Det kan virke så hårdt og kynisk, men så har hun noget reelt at forholde sig til.

635 Gad vide om det bliver mit forhold til patienterne, der ender med at slide mig op, tænker Jørn. Det er, som om han de seneste par år har haft sværere ved at håndtere de mere vanskelige tilfælde. Det gør mere ondt indeni. Hænderne kan stadig operere, men måske kan maven ikke følge med.

640 Inden han træt og udmattet forlader sygehuset, kigger han forbi Nis Petersens enestue. Blodtrykket og pulsen er stabil. Klokkerne nærmer sig 20.00.

645 Der er ingen hjemme, da han låser sig ind i villaen. Elin er til kor, og børnene er vel hos nogle venner.

Han smører sig et stykke rugbrød, inden han går i seng. Ofte har han svært ved at sove efter en svær operation, og heller ikke denne aften vil tankerne falde til ro.

650 Jeg er 52 år, kan jeg mon holde 10 år endnu, spekulerer Jørn. Han føler sig ikke længere sikker på, at han er kynisk nok. Og tvivler på, om han havde kunnet snakke med Nis Petersens kone, hvis hendes mand var død.

655 Efter sammenstødet med lægekollegaen sidste sommer havde han spurgt sin familie, hvad de ville sige til, at han stoppede som kirurg. Om de var klar til at flytte i et mindre hus. Undvære de dyre sommerferier. De havde alle fire givet ham fuld opbakning, og det havde han været glad for.

Men er jeg selv klar til det, tænker Jørn, før han falder i søvn.

660 Himlen over Kolding er fyldt med grå skyer, da Jørn næste morgen drejer den røde Honda Accord ind på parkeringspladsen ved sygehusets indgang 7. Nattens mørke er endnu ikke skiftet

665 til dagslys. Han er kommet tidligere end normalt for at se til patienten, inden han resten af dagen skal lede et kursus om værdier for de ansatte på afdelingen.

670 Nis Petersen ligger på enestue. Jørn stiller sig hen til fodenden af sengen og mærker på hans fødder for at tjekke blodtilførslen. Fødderne er varme. Det er et godt tegn, tænker Jørn og går om på siden af sengen.

675 Han lægger forsigtigt sine hænder på patientens mave. Hvis den kunstige åre i maven er læk, vil de indre blødninger samle sig og udvide maven en smule. Han føler efter, men mærker ingen hævelser.

Tilstanden synes stabil, men meget kan gå galt endnu.

680 Oversygeplejerske Anne Marie Kaa Hansen sætter de sidste kaffekopper på det hvide, ellipseformede mødebord. De bliver 16 deltagere til kurset.

685 Sammen med Jørn har hun stået for udviklingen af afdelingen i de seneste år. Men lige netop idéen om at forbedre stemningen på afdelingen og forholdet til patienterne gennem fælles værdier er Jørns hjertebarn. Nu gør de blandt andet meget ud af at hilse pænt på hinanden om morgenen.

690 Klokken er næsten 09.00, og det irriterer hende, at Jørn ikke er kommet endnu. De skulle snakke programmet igennem. Da hun ser ham i døren, ved hun, at der er en grund. Han er sjuksket i tøjet, grå i ansigtet og uden sit vanlige varme smil.

»Har du nu opereret hele natten igen,« spørger hun?

695 Jørn kigger på hende med små poser hængende under de røde øjne.

»Jeg havde den mest forfærdelige oplevelse i går. Den værste i mit liv som kirurg,« svarer han.

695 »Jeg ved stadig ikke helt, om det var en god idé at komme i dag. Jeg er nok ikke meget værd.«

700 Anne Marie foreslår, at han tager hjem. Men Jørn vil være blandt mennesker, han holder af, og der er alligevel ingen hjemme. Desuden er det vigtigt for ham at følge det til dørs, han selv har sat i gang.

705 De andre kommer dryssende. Sygeplejersker, læger og fysioterapeuter. Fra en ende af begynder de at fortælle, hvad de hver især har gjort af erfaringer siden sidste møde.

Da det bliver Jørns tur, rejser han sig op.

710 »Det var meget tæt på, at jeg mistede min patient i går, og den situation har jeg aldrig stået i før. Så I må undskylde, hvis jeg ikke helt er mig selv i dag,« forklarer han.

Ingen siger noget, men Jørn føler sympatien strømme imod sig. Anne Marie er overrasket. Det ligner ikke Jørn at vise sine følelser på den måde. Han åbner sjældent op for andre end patienterne. Til personalefester har de to flere gange klædt sig

ud som klovne sammen, men de har aldrig givet hinanden et knus.

Det må have været en ubehagelig oplevelse, tænker hun.

715 Dagens program fortsætter, uden at hverken Jørn eller andre nævner operationen. Og det passer ham fint, for så længe hans tanker er rettet mod arbejdet, har han det godt. Flere gange i løbet dagen forlader han dog kollegerne for at se til Nis Petersen.

720 Da han sidst på dagen vender hjem til villaen i Sdr. Bjert, føler han pludselig et behov for at dele operationen med Elin.

»Det var mit livs værste. Det var en frygtelig oplevelse.«

725 Elin spidser ører. Det er sjældent, han fortæller noget om sit arbejde. Når han bruger så meget af sin tid på at være læge, vil han gerne tænke på noget andet, når han er hjemme, plejer han at forklare.

»Jamen, hvad skete der,« spørger hun.

»Lige meget hvor, jeg rørte patienten, blødte det fra ham. Jeg tror, han tabte 15 liter,« siger Jørn træt.

730 »Alle kirurger oplever vel på et tidspunkt, at tingene bare ikke lykkes,« forsøger Elin.

Jørn siger ikke noget.

»Jamen, alt det blod. Hvordan kan man nå at få alle de portioner blod klar,« spørger hun.

735 »Det kan man altså godt,« svarer Jørn kort.

Hun ved, samtalen er forbi, men hun kan tydelig mærke, at han er nedtrykt. Og at det er noget ekstraordinært, siden han selv bringer oplevelsen på bane.

Hun får ikke mere ud af ham, og de snakker ikke om det igen.

740

På barndomsgården udenfor Ribe går Jørns far rundt. Han er fyldt 83 år, men insisterer på stadig at gøre det, han gør bedst: At være landmand. To koner er døde fra ham. Den første i en drukneulykke, den sidste af en hjerneblødning, men han fortsætter med at arbejde.

745

Det samme gør Jørn. For hver gang, han stopper en blødning, og hver gang en ny operation lykkes, vender lidt mere af sikkerheden tilbage. Jo mere han arbejder, jo bedre får han det.

750

Tankerne lader han falde tilbage på de gode oplevelser ved operationsbordet. Som da han for et par år siden modtog en patient, der tidligere var opereret på Skejby Sygehus. Her kunne de ikke kontrollere blødningen efter at have åbnet udposningen, præcis som med Nis Petersen.

755

Kirurgerne i Skejby valgte at stoppe operationen og lukke hullet. Men de havde ikke fået lukket udposningen ordentligt af, og nu var den tæt på at revne. Kollegerne var i vildrede, men Jørn tog beslutningen og opererede.

760 Operationen gik fint, og patienten overlevede uden mén. Han fik aldrig nogen kommentarer fra kollegerne. Ingen klap på ryggen, for læger roser ikke hinanden.
Jørn kan mærke kontrollen i hænderne igen. Men uroen rumler stadig. Noget mangler.

765 Tre uger efter operationen har Jørn én af sine vagter på Esbjerg Sygehus' karkirurgiske afdeling. For første gang har han mulighed for at snakke med Nis Petersen, der er forflyttet til Esbjerg for at være tættere på sin familie.

770 Hans nyrer er så medtagne af operationen, at han tre gange om dagen skal i dialyse. Og han er lam i begge ben. De mange timer uden normal blodtilførsel til benene var for stor en belastning. Jørn har besluttet sig for at tage en snak med ham. Han skal egentlig ikke, men føler, at han skylder både patienten og sig selv det.

775 Det er hen på eftermiddagen, da han tager i døren ind til Nis Petersens enestue. Han mærker ængstelsen, usikker på, hvordan han skal forklare sig. Og hvilken reaktion, han bliver mødt med. Nis Petersens kone er der også. Han rækker dem begge hånden og går op på siden af sengen.

780 »Det var mig, der opererede dig. Jeg er frygtelig ked af alle de komplikationer, du har fået,« siger han og forklarer, hvad det var, der gik galt.

785 Nis Petersen virker træt og nikker reserveret. Han bebrejder ikke Jørn. Uden at sige noget egentlig negativt er der alligevel en vis bitterhed at spore hos ham, synes Jørn.
Og det skulle da også være mærkeligt andet, tænker han. For Nis Petersen er fuldt ud klar over operationens resultat: Han kommer formentlig aldrig til at gå igen.

790 Efter 10 minutters siger Jørn farvel og går. Mange bekymringer lettere. Det var ikke så slemt som frygtet.

795 I de følgende uger gør Jørn det til en vane at kigge fordi Nis Petersens enestue, når han er i Esbjerg. De taler åbent om fremtidsudsigterne. Målet er at få ham trænet op til selv at kunne komme fra kørestolen til sengen eller på toilettet.

800 Men syv uger efter operationen begynder Nis Petersen at miste blod. Lægerne på Esbjerg Sygehus tror, det måske lækker fra den kunstige åre, Jørn opererede ind i ham.
For en sikkerheds skyld bliver han overflyttet til Kolding Sygehus.

805 Det er fredag aften. Jørn har tilfældigvis vagt på sygehuset, da de ankommer med Nis Petersen. Omfanget af de nye blødninger er endnu ukendt, og meldingen er, at hans situation er usikker.

Jeg håber ikke, det er noget alvorligt, tænker Jørn. Det vil være næsten umuligt at operere ham igen.

En portør kommer kørende med Nis Petersen ind på den karkirurgiske afdeling, da Jørn møder ham. Jørn stopper op, og de giver hinanden hånden.

»Hvordan har du det med at komme tilbage til Kolding Sygehus. Og hvordan har du det med, at det er mig, der skal operere igen, hvis det bliver tilfældet?«

Jørn kigger spørgende mod Nis Petersen. Inden han når at svare, siger Jørn:

»Selv om jeg mener, jeg gjorde, hvad jeg kunne ved operationen, skal du ikke være ked af at sige, hvis du helst vil opereres et andet sted og af en anden kirurg. Det forstår jeg udmærket.«

Jørn ved, at mange hader lægen, når tingene ikke går som forventet.

Nis Petersen kigger på Jørn.

»Jeg har det fint med at komme tilbage til Kolding Sygehus,« siger han.

»Jeg vil ikke andre steder hen, og jeg vil helst have, at det er dig, der opererer mig.«

Jørn nikker, overrasket og stolt over trods alt at have opnået hans fulde tillid. Selv om det slider på ham at gå så tæt på patienterne, belønner det sig altid.

Heldigvis får Jørn ikke brug for at operere Nis Petersen igen. Blødningen viser sig at være ufarlig.

Senere den uge, klokken 01.00 om natten, ringer telefonen på Jørns natbord.

»Der er problemer med en operation. Jeg skal bede dig komme med det samme,« siger en sekretær fra sygehuset.

Når de ringer på den måde, er det slemt. Han ved, at der ikke er tid til morgenkaffe, højst lidt koldt vand i hovedet.

Et par minutter efter, at telefonen har ringet, sidder han i bilen på vej til sygehuset. Han ved ikke, hvilken type operation han er på vej til, men er klar over, at det skal gå stærkt. Derfor presser han Hondaen til det yderste på vejene ind til Kolding.

På operationsstuen er tre kirurger allerede i gang med at redde en kvindes liv. Hun har været udsat for en alvorlig trafikulykke og har svære indre blødninger.

Jørns tarmkirurgiske kollega står med servietter og presser blodet tilbage. Han er i knibe. Blødningen ligger et besværligt sted dybt i maven, og leveren er flækket.

De bliver hurtigt enige om, at kvinden skal gøres transportabel, så hun kan overflyttes til Odense. Der har de bedre udstyr. Men først må de stoppe blødningen.

855 Ved fælles hjælp får de syet de blødende årer i leveren
nødtørftigt sammen. Deres hænder arbejder på kryds og tværs af
hinanden. Hurtigt og præcist.
Efterhånden aftager blødningen, og kvinden er klar til at blive
kørt til Odense.
860 Jørn har været der mindre end en time, men har en stor andel i,
at kvinden redder livet.

865 Mandagen efter operationen er Jørn igen på arbejde. To
sygeplejersker stopper ham på gangen og roser hans indsats.
»Du gjorde en forskel,« siger de.
Jørn glæder sig. Med både tillid fra patienterne og opbakning
blandt kollegerne kan han klare hvad som helst.
Han ved, han er på rette spor, da han senere på dagen møder
narkoselægen fra operationen. Han plejer ellers ikke at holde sin
870 kritik af Jørn tilbage.
»Der kunne man virkelig se, at du havde kontrol over
situationen. Godt arbejde,« lyder det.
Jørn har svært ved at skjule et benovet smil.
For første gang i 10 år som overlæge på Kolding Sygehus
875 påskønner nogen hans indsats ved en operation.
De hvide træsko klapper, da han går videre ned ad gangen og
drejer ind på karkirurgisk afdeling.
Måske er 52 år alligevel ikke den rette alder at trække sig
tilbage.

880

*Historien bygger på interviews med Jørn Jepsen, hans kone, de
personer, der var med til operationen og andre kolleger fra
Kolding Sygehus. Beskrivelser af begivenheder i historien er så
885 vidt muligt bekræftet af flere af de implicerede personer.
Patienten har ikke ønsket at medvirke, og derfor er navnet
opdigtet. Hans rigtige navn er redaktionen bekendt.*

890

Bag den hvide kittel

Hvordan bærer man ansvaret for en patients liv – eller
død? Denne serie følger en læge under og efter en
operation, der ikke gik som forventet.

Kapitlet er det sidste af tre.

895